

2024-03-08

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: UBN-2023-00265

Beräkningsmodell för nyckeltalen *Lokalyta per elev* samt *Friyta per elev*

Förslag till beslut

Utbildningsnämndens noterar redovisningen av

1. beräkningsmodell för nyckeltalet för *Lokalyta per elev* i grundskola
2. beräkningsmodell för nyckeltalet *Friyta per elev* i grundskola

Utbildningsnämnden noterar utbildningsenhetens bedömning att det inte går att ta fram kvalitetssäkrade och jämförbara nyckeltal om *Lokalyta per elev* och *Friyta per elev* i Jämföraren.

Sammanfattning av ärendet

Utbildningsenheten har fått i uppdrag av utbildningsnämnden att föreslå beräkningsmodeller för nyckeltalen *Lokalyta per elev* och *Friyta per elev*.

En utredning har genomförts kring möjligheterna att kunna ta fram kvalitetssäkrade underlag som bas för nyckeltalen. Därefter har två beräkningsmodeller tagits fram för nyckeltalen.

Då ritningsunderlagen för olika skolor ser olika ut så bedömer utbildningsenheten att det inte går att ta fram kvalitetssäkrade och jämförbara uppgifter som kan ligga till grund för nyckeltalen.

Ärendet

Den 17 maj 2023 inkom ett medborgarförslag om att nyckeltal gällande bland annat *Lokalyta per elev* och *Friyta per elev* skulle föras in i Jämföraren på kommunens webbsida.

Utbildningsnämnden beslutade att avslå medborgarförslaget på sammanträdet den 8 november 2023. Samtidigt beslutade utbildningsnämnden att ge utbildningsenheten i uppdrag att föreslå en beräkningsmodell för nyckeltalet *Varje skolas area per elev* i

inombusmiljö samt nyckeltalet *Varje skolas friyta eller area för lek per elev i utombusmiljö*, vilka kan bedömas ge kvalitetssäkra och jämförbara uppgifter och därefter återkomma till nämnden som beslutar om siffrorna bör föras in i jämföraren.

Nyckeltalen benämns nedan för *Lokalyta per elev* och *Friyta per elev*.

Ägandeförhållanden av skollokaler

Inom Valfärd skola finns det 23 kommunala grundskolor och samtliga har hyresavtal med kommunen. Lokalerna för 10 av dessa grundskolor ägs av kommunen och för resterande 13 grundskolor hyrs lokalerna av Rikshem eller Hemsö.

Utöver de kommunala enheterna så finns det 16 skolor i fristående regi i kommunen. Kommunen har inte kännedom om vilka fastighetsägarna är till de skolfastigheter som fristående skolor hyr eller äger.

Olika mått och begrepp för lokalytor

Det finns en mängd olika mått som används i olika sammanhang. Nettoarea (NTA), lokalarea (LOA), övrig area (ÖVA), bruksarea (BRA) och bruttoarea (BTA) är exempel på förkortningar på olika begrepp som används vid planering av byggprojekt. Måtten LOA och BRA används ofta i samband med hyresavtal och kostnadsberäkningar/debitering av driftkostnader.

Kommunens egenägda fastigheter

Utbildningsenheten har fört dialog med kommunens fastighetsenhet kring hur möjligheterna ser ut att kunna ta fram uppgifter om lokalytor och friytor i syfte att kunna ta fram användbara nyckeltal.

I de interna hyresavtal som finns upprättade för de kommunala enheterna finns total BRA-yta angivet i varje hyresavtal. Det finns dock stora osäkerhetsfaktorer i ritningsunderlagen. Det berör främst ombyggda lokaler. Därutöver finns svårigheter att ta fram ritningar där yt-angivelser med säkerhet kan fastställas, då de kan ha olika mått som BRA, LOA eller NTA. Kommunen skulle kunna se över detta för de egenägda lokalerna men det kräver omfattande och kostsamma insatser. Då ritningsunderlagen som finns idag inte med säkerhet kan fastställas så är de därför osäkra att använda i syfte att ta fram nyckeltal.

Kommunens inhyrda fastigheter

Kommunen har inte någon rådighet över ritningsunderlagen i de fall kommunen inte äger lokalerna. I avtalen mellan kommunen och fastighetsägarna finns uppgifter om LOA. Sannolikt finns samma problematik som angetts ovan, då det gäller hur ritningsunderlagen ser ut och det kan därför vara svårt att med rimlig säkerhet fastställa LOA.

Fastigheter som ägs av andra och som hyrs av fristående skolor

Som tidigare nämnts så finns det 16 skolor i fristående regi i kommunen. De hyr sina skollokaler av en mängd olika fastighetsägare. Kommunen har inte inblick i hyresavtal eller ritningsunderlag för dessa lokaler.

Beräkningsmodell för *Lokalyta per elev*

För att det ska vara möjligt att kunna ta fram jämförbara nyckeltal för *Lokalyta per elev* så behöver yt-måttet som ligger till grund för lokalytan kvalitetssäkras och dessutom behöver samtliga skolenheter använda samma yt-mått oavsett huvudman.

I de interna hyresavtalen som finns upprättade för de kommunala enheterna finns total BRA-yta angivet i avtalen. BRA är en förkortning av bruksarea, vilket innebär den area i skolbyggnaden som man nyttjar för skolverksamhet. Ytan begränsas av de omslutande byggnadsdelarnas insida. Innerväggar och fast inredning ingår i bruksarean. Eftersom BRA ofta används i samband med hyresavtal och kommunen använder det i de interna hyresavtalen så kan förslagsvis BRA användas som grund om nyckeltalet *Lokalyta per elev* ska tillämpas.

När skolans BRA-yta ska beräknas så finns det flera faktorer som skolorna behöver ta hänsyn till för att skolans lokalyta ska bli jämförbar mellan skolorna. Då det inte finns kök och matsalar belägna i samtliga skolenheter i Nacka så behöver denna yta exkluderas. För att det ska vara möjligt behöver ritningar tas fram där BRA-ytan specificeras för de utrymmena. En del skolor har dessutom egen aula samt egen gymnastiksal inrymt i skollokalerna. Dessa ytor behöver också exkluderas för att den totala ytan ska bli rättvisande vid en jämförelse mellan skolorna.

Lokalyta per elev bör således beräknas genom att dividera den framräknade BRA-ytan med antalet elever som skolbyggnaderna är dimensionerade för.

För att kunna ta fram jämförbara lokalytor behöver kommunen se över samtliga ritningsunderlag för kommunens skolor. Ritningar behöver tas fram som visar kvalitetssäkrade uppgifter kring lokalernas BRA-yta, vilka även måste specificeras för samtliga ytor i skolbyggnaderna. Kommunen behöver dessutom tillse att detta görs för skolor som hyrs av Rikshem och Hemsö. Motsvarande behöver göras för fristående skolor.

Beräkningsmodell för *Friyta per elev*

För att kunna beräkna nyckeltalet *Friyta per elev* så behövs friytan definieras och en tydlig modell utarbetas.

Vid beräkning av friytans storlek bör följande slås fast:

- En friyta är ytan som går att leka på och som är tillgänglig för eleverna i huvudsak under skoltid men även i viss mån på fritiden. Förrådsbyggnader, bil- och cykelparkering samt ytor för lastning och lossning är otillgängliga för eleverna och ingår därmed inte i friytan för lek och utevistelse. Takterrasser har begränsad tillgänglighet och betraktas därför som kompletterande ytor och ingår därmed inte heller i friytan.
- *Friyta per elev* beräknas genom att dividera den tillgängliga friytan som skolverksamheten förfogar över med antalet elever som skolbyggnaderna på fastigheten är dimensionerade för.
- Beräkningen av nyckeltalet *Friyta per elev* ska utgå ifrån det totala antalet elever, och inte anpassas utifrån schemaläggning av utevistelse. Detta eftersom ett högre antal elever per kvadratmeter kan medföra att kvaliteten på vegetationsklädda ytor inte kan upprätthållas och för att schemaläggning kan begränsa verksamheternas möjligheter att använda utemiljön för pedagogiska aktiviteter och för elevernas fria lek och rastaktiviteter.
- För grundskoleverksamhet årskurs F-6 ska friytan ligga i direkt anslutning till skolbyggnaderna. Elever ska till exempel inte behöva passera en trafikerad gata, väg eller större cykelstråk för att ta sig till friytan eller vara beroende av att personal följer med.
- För grundskoleverksamhet årskurs 7–9 ska det finnas friyta i direkt anslutning till skolan, men en del av friytan kan i vissa fall ligga i nära anslutning till skolan. Friytan ska dock vara tillgänglig för eleverna i huvudsak under skoltid. Det innebär exempelvis att allmänna parker inte ska anses vara friyta.

Grundskolegårdar är ibland placerade på egna tomter men ibland kan utemiljön vara utformad för att bidra till mer multifunktionella ytor för intressegrupper i närområdet. Samutnyttjandet kan innebära samförvaltning av ytor och resurser. Utemiljön kan exempelvis vara utformad för att bidra till bland annat friluftsliv, naturpedagogik, fysisk aktivitet, socialt umgänge, idrott och fritidsaktiviteter, kulturella aktiviteter samt lek- och spelmöjligheter för möten mellan olika intressegrupper i området. I dessa fall kan det vara svårt att fastställa vilken yta som faktiskt är friyta för grundskolans elever, då det finns en gränsdragningsproblematik. En jämförelse kan göras med förskolegårdar, där staket finns uppsatta och det där är lättare att beräkna friytan. Grundskolor har i regel inga staket och gränsdragningen kan därför bli godtycklig.

Då det gäller skolornas friytor så finns inga data framtagna om detta på de skolor som ägs eller hyrs in av kommunen. Om fastighetsägarna till kommunens friskolor har uppgifter om friytor, är okänt.

Jämföraren

Nackas jämförelseverktyg Jämföraren finns på kommunens webbsida. På Jämföraren finns information och statistik om alla skolor i Nacka – oavsett huvudman. Jämföraren syftar till att ge vårdnadshavarna underlag för ett välgrundat skolval. Statistiken som presenteras på Jämföraren kommer från undersökningar som kommunen genomför regelbundet, till exempel elev- och föräldraenkäter. Andra mått baseras på årliga uppgifter från nationell statistik eller statistik som kommunen samlar in.

I den del som Jämföraren innehåller statistik som kommunen samlat in och sammanställt så handlar det enbart om uppgifter gällande kunskapsresultat som skolor varje år är skyldiga att skicka in till Statistiska centralbyrån. På det sättet undviker kommunen att belasta skolor med ytterligare administrativ börda.

Jämföraren innehåller också en presentationstext som är skolans egen beskrivning av sin verksamhet.

Utbildningsenhetens bedömning

Ritningsunderlagen till skollokalerna som kommunen äger och hyr, har stora olikheter och är därför svåra att göra jämförbara med varandra. Sannolikt finns samma problematik för de fristående skolorna. Det finns många osäkerhetsfaktorer i ritningsunderlagen vilket gör att det är svårt att ta fram korrekta och rättvisande underlag för nyckeltalen.

Som tidigare nämnts finns inga data framtagna gällande friytor på de skolor som ägs eller hyrs av kommunen och om fastighetsägarna till kommunens friskolor har uppgifter om friytor, är okänt. Det finns en komplexitet i att fastställa friytor eftersom ytor ofta samutnyttjas.

Det är viktigt att nyckeltal som publiceras i Jämföraren är jämförbara och tillförlitliga. Då ritningsunderlagen för olika skolor ser olika ut bedömer utbildningsenheten att det inte går att ta fram kvalitetssäkrade och jämförbara uppgifter som kan ligga till grund för måtten *Lokalyta per elev* och *Friyta per elev*. Jämförbara uppgifter finns heller inte tillgängliga för de fristående skolorna.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut innebär att måtten *Lokaläyta per elev* och *Friäyta per elev* inte införs som nya nyckeltal i Jämföraren vilket därmed inte får några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Utgångspunkten är att vårdnadshavare ska ha tillgång till relevanta och kvalitetssäkrade uppgifter i Jämföraren för att kunna göra ett väl informerat val av skola till sina barn i en kommun där finns en mångfald av skolor att välja mellan. Nacka kommun arbetar med detta utifrån barnperspektivet, bland annat genom att vara ambitiös med att ta fram och utveckla relevanta kvalitetsmått som är jämförbara för alla skolor verksamma här, såväl fristående som kommunala. Lärmiljön i skolorna kan bidra till barns lärande, men att införa måtten *Lokaläyta per elev* och *Friäyta per elev* i Jämföraren för grundskolor skulle enligt utbildningsenhetens bedömning inte vara en förändring som gynnar barn positivt.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad den 8 mars 2024

Carina Legerius
Enhetschef
Utbildningsenheten

Annika Lotterberg
Utbildningsexpert
Utbildningsenheten